

аналогічних або більших туристичних об'єктів. Цей процес триватиме до тих пір, допоки «роїння» не вкриє певну рекреаційну територію, і зупиниться під впливом двох обмежень: кількістю туристів та рівнем екологічного навантаження.

Запропонована методика вибудовування туристичних центрів, як ми вважаємо, буде в перспективі здатна створити раціональні внутрішньоорганізаційні взаємозв'язки між складовими туристичних центрів. На таку думку нас наштовхує спроможність туристичних центрів вбирати в себе готові маркетингові, фінансові, логістичні, інноваційні та інші зв'язки, набуті невеликими туристичними підприємствами, які об'єднуюватимуться в більш крупні господарські утворення. Тобто структура майбутніх і в певній мірі існуючих туристичних центрів має бути мережевою, оскільки саме такі конструкції в наш час є найбільш гнучкими щодо засвоєння інновацій усіх видів, здатними оперативно приймати управлінські рішення та швидкими в їх реалізації через наявність центрів прибутку, якими виступають окремі незалежні туристичні підприємства. Це зробить їх більш конкурентоспроможними у порівнянні з величезними адміністративними «пірамідами», існуючими в сучасній туристичній галузі.

Література

1. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учеб. пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія /

О.О. Бейдик. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. – 395 с.

3. Гетьман В.І. Платні рекреаційні послуги установ природно-заповідного фонду України: законодавчі норми та економічні можливості / В.І. Гетьман // Український географічний журнал. – 2002. – №1. – С. 58–64.

4. Данильчук В.Ф. Особенности формирования и развития туристических предприятий: Монография / В.Ф. Данильчук. – НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2006. – 240 с.

5. Данильчук В.Ф. Світовий ринок послуг турбізнесу. Навчальний посібник (російською мовою) / В.Ф. Данильчук. – Донецьк: ДІТБ, 2000. – 146 с.

6. Ермаченко В.Е., Дехтярь Н.А. Влияние развития туристической отрасли на перераспределение ресурсов в масштабах макрорегионов / В.Е. Ермаченко, Н.А. Дехтярь // Бизнесинформ. – 2009. – №4(3). – С. 50–54.

7. Казачковская Г.В. Повышение эффективности управления курортно-рекреационным комплексом / Г.В. Казачковская // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины. – Донецк ИЭП НАН Украины, 2000. – Т. 2. – С. 222–226.

8. Черніна І.В. Міжнародний туризм в економіці регіону: Навч.-метод. посібник / І.В. Черніна. – Донецьк: ДонДУУ, 2006. – 167 с.

9. Черчик Л.М. Оцінка рівня привабливості розвитку рекреаційного природокористування для регіонів України / Л.М. Черчик. – Луцьк: Видавничий центр ЛДТУ, 2006. – 120 с.

Ю.С. КУБИЦЬКИЙ,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Тенденції розвитку системи управління сільськими територіями в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття

Висвітлюються тенденції розвитку системи управління сільськими територіями в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. Наголошується на тому, що зазначені тенденції реалізували системне та цілісне реформування всіх аспектів соціально-економічного організму держави, що передбачає впровадження інституціонального підходу, який включає систему принципів перетворення села, спрямованих на зміну базисних складових існуючого сільського устрою (форм власності, форм господарювання та економічних умов на селі), за допомогою врахування специфіки українських інституціональних аспектів та механізмів.

Освещаются тенденции развития системы управления сельскими территориями в Украине в конце ХХ – начале ХХІ века. Отмечается, что отмеченные тенденции реализовали системное и целостное реформирование всех аспектов социально-экономического организма государ-

ства, что предусматривает внедрение институционального подхода, который включает систему принципов преобразования села, направленных на смену базисных составляющих существующего сельского уклада (форм собственности, форм ведения хозяйства и экономических условий на селе) с помощью учета специфики украинских институциональных аспектов и механизмов.

The tendencies of the development and control of the system of rural territories in Ukraine at the end of ХХ – beginning ХХІ century are analyzed. It is marked that the mentioned tendencies realized the system and integral reformation of all aspects of socio-economic organism of the state, that foresees the introduction of institutional approach including the system of the principles of the village's transformation aiming at changing the basic constituents of the existent rural mode (the patterns of ownership, forms of village management and economic conditions in

the village) with taking into account the peculiarities of the Ukrainian village institutional aspects and mechanisms.

Постановка проблеми. Інтеграційні тенденції сучасного швидкоплинного світу, процеси соціально-економічної глобалізації та перехід до ринкових відносин у сільській соціальної сфері України вимагає розробки та оптимізації економічного механізму управління її розвитком і функціонуванням. Це знаходить відображення у відповідних державних законодавчих документах, а саме: законах України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України» і «Про місцеві Ради та місцеве самоврядування», проекті закону України «Про сільську поселенську мережу» та ін.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми засвідчує, що за умов докорінної зміни діючих механізмів функціонування соціально-економічної сфери сільських територій та розбудови ринкових відносин діюча система управління соціальним розвитком села потребує значної трансформації, що передбачає формування нової управлінської системи, центральним елементом якої мають стати відповідні структури територіальних органів влади з притаманними їм функціями, повноваженнями та джерелами фінансування, що передбачає розмежування відповідальності між різними ланками управління.

Відтак, проблема соціально-економічного розвитку села постає у центрі наукової уваги багатьох дослідників (М.Г. Вергун, П.В. Маслак, В.К. Орлатий, І.В. Прокопа, П.Т. Саблук, В.К. Терещенко, В.В. Юрчишин), які переосмислюють класичні категорії соціально-економічного розвитку українського села та вводять у науковий обіг ряд новацій, зміст і особливості яких стали предметом аналізу в працях Л.А. Антоненка, О.Г. Булавки, О.А. Бугуцького, Н.М. Вітренко, П.І. Гайдуцького, І.Ф. Гнибіденка, Ю.Є. Губені, О.Д. Гудзинського, О.Ю. Єрмакова, Ю.М. Краснова, Д.Ф. Крисанова, Г.І. Купалової, Е.М. Лібанової, І.І. Лукінова, М.Й. Маліка, Є.В. Мішеніна, Л.В. Молдаван, О.М. Онищенко, В.М. Нелєпа, О.І. Павлова, К.В. Прокопишак, В.П. Рябоконя, М.П. Сахацького, В.М. Трегобчука, Л.О. Шепотько, Д.В. Шияна, О.В. Шкільова, О.М. Шпичака, К.І. Якуби та ін.

Для вирішення зазначених вище проблем доцільно звернутися до аналізу тенденцій розвитку системи управління сільськими територіями в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття, на що і зорієнтовано **мету** нашої **статті**.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що постсоціалістичні країни Європи в процесі реформування всіх сфер життя, включаючи і соціально-економічний розвиток сільських територій, відійшли від суто аграрної парадигми розвитку села, оскільки, як вважається, створення спеціальної сільськогосподарської програми може в результаті призвести до реалізації принципів вульгарного німецького аграризму. Так, у Польщі та Чехословацькій Республіці в кінці ХХ століття був взятий курс на вироблення ефективної загальноеконо-

мічної політики, на базі якої мали реформуватися окремі галузі народного господарства, оскільки стан аграрної галузі – самперед залежить від якості загальної економічної політики, а лише потім – від особливостей галузевої [9, с. 98].

Тут, як ми бачимо, європейські держави дотримувалися курсу системного цілісного реформування всіх аспектів соціально-економічного організму держави. Нині розвиток сільських територій держав Східної Європи пов'язаний з аграрною політикою Європейського Союзу, яка останнім часом зазнала змін, які пов'язані зі скороченням числа фермерів та диверсифікацією зайнятості сільського населення, що передбачає зосередження на сільському розвитку. Відповідно, реформа Фішера передбачає зміну системи субсидування фермерів, яке спрямовується не на конкретний товар, а на поповнення доходів фермерів та сільський розвиток [7].

Слід сказати, що в розвинених ринкових країнах спостерігається тенденція до зменшення зайнятості сільських мешканців в сільськогосподарському виробництві: з розвитком транспортного сполучення підвищується рівень несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості (обробна, легка і харчова промисловість, сільський туризм, агросервіс), збільшується чисельність сільських мешканців, які працюють у містах. Це дозволяє дійти висновку, що розвиток сільськогосподарського виробництва не напряму пов'язаний з розвитком села. Збільшуються площі депресивних територій. Так, в ЄС такі території вперше були визначені в 1975 році (це високогір'я та інші райони з низькопродуктивними землями), при цьому площа малопродуктивних земель в ЄС становить близько 40% загальної території. Інструментом державної підтримки депресивних територій в ЄС є виплати компенсаційних платежів в розрахунок на 1 га землі або на 1 голову тварин.

Загалом, можна говорити про певні закономірності реформування села, які включають як обов'язковий, так і вибірковий аспекти такого реформування. Останній аспект означає, що кожна країна, яка активізує процеси реформування, має враховувати особливості своїх природних, економічних, історичних, соціально-демографічних, культурних процесів, що передбачає цілком індивідуальний шлях розвитку [1, с. 39].

На самому початку економічних реформ в 1991 році було зрозуміло, що потрібно відійти від адміністративної системи управління національною економікою. З цього питання в економістів і найвищого державного керівництва України не було спільної думки. Український уряд зробив вибір на користь швидкого переходу від командно-адміністративної системи до ліберально-ринкової економіки. Реформатори обґрунтували цей вибір класичною ліберальною та неокласичною моделями ринку. Весь розрахунок був на так звану невидиму руку (ринкову конкуренцію), що мала все ефективно відрегулювати.

З середини 90-х років українські уряди почали визнавати помилковість застосування класичної і неокласичної моделі регулювання економіки.

Ще однією проблемою трансформації системи управління в Україні стало відношення до інститутів планування національної економіки. На початку 90-х років були знищені інститути адміністративного регулювання виробництва. Був ліквідований Держплан України, який планував і прогнозував соціально-економічний розвиток країни. Ліквідували також Державний комітет України з матеріально-технічного постачання, який згідно з народногосподарським планом постачав у всі галузі економіки засоби виробництва. Тобто, не дочекавшись «невидимої руки», знищили «видиму руку» (державне регулювання). Крім того, держава втратила контроль за господарською діяльністю державних підприємств. Вони виявилися непідконтрольними ні ринку, який лише формувався, ні плану, якого вже не було, ні державі як власнику.

Особливої значущості набуло завдання створення «української моделі» економіки, яка за задумом уряду мала відповідати національним особливостям і традиціям, що, в свою чергу, припускає підвищення ролі держави в господарському житті та значну соціальну орієнтованість економіки [4].

Разом із загальною кризою національної економіки, втраченою керованості, недофінансуванням та іншими чинниками, швидше історичного, ніж поточного характеру, криза українського села в даний період, зумовлена такими причинами, як заниження в суспільній свідомості і державній соціально-економічній політиці значущості села в житті суспільства, втратою керованості з боку держави процесами соціально-економічного розвитку села, руйнуванням сільських громад і механізмів самоорганізації сільського життя, повною залежністю села від сільського господарства.

Власне від того, наскільки адекватними будуть шляхи і засоби, направлені на мінімізацію впливу вказаних обставин на життя села, залежать тенденції його розвитку на найближчу і на більш віддалену перспективу [4–6].

Через зазначені вище причини, які призвели до того, що соціально-економічні реформи в Україні були розтягнуті у часі і не мали системного характеру, соціально-економічна політика Української держави у сфері розвитку села останніх десятиліть пов'язана із сучасними проблемами і деструктивними тенденціями: занепад виробничої сфери; скорочення зайнятості сільського населення; процес депопуляції сільських територій; зменшення рівня доходів населення; значне згортання мережі об'єктів соціальної інфраструктури; погіршення умов проживання в селі, зниженні рівня життя сільського населення; зростання інтенсивності міграційних потоків; зростання залежності села від імпорту сільської і промислової продукції.

Поселенська мережа продовжує скорочуватися. З 1979 по 1997 рік загальна кількість сільських населених пунктів зменшилася на 3,1%. Наявність малих (до 100 жителів) сіл, де проживають переважно люди похилого віку, збільшилася на 30,4%. Продовжується зняття сіл з обліку та втрата ними статусу населеного пункту. Зменшується людність сіл взагалі. На фоні таких явищ згортається соціальна інфраструк-

тура в сільській місцевості, закриваються об'єкти цього напрямку, особливо в малонаселених пунктах, внаслідок чого погіршуються умови проживання селян. Статеві-вікова структура сільського населення ускладнюється, проблема її нормалізації зростає.

Зазначені процеси пов'язані із неадекватною та почасти згубною макроекономічною політикою держави [2, с. 12]. Деякі західні економісти, які вважають, що у світі спостерігається певний поворот від фермерського до крупного пайового земельного господарства, піддають критиці реформування аграрного сектора в Україні, яке полягало у його структурній перебудові шляхом реорганізації колгоспів і радгоспів на підприємства, організаційно-правові форми яких відповідали б умовам ринкової економіки, оскільки на Заході зараз отримують певний розвиток крупні аграрні господарства.

Слід зауважити, що реформування сільського господарства незалежної України розпочалося в 1992 році з прийняттям низки законів (закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство», Земельний кодекс та ін.), які регламентували паювання землі і майна колективних сільських господарств. Прийнятий у 1999 році Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» передбачав створення нових організаційно-правових форм господарювання на базі колишніх господарств шляхом оренди земельних та майнових паїв у селян. Це привело до того, що протягом 2000 року було таким чином реформовано майже близько 12 тис. недержавних сільськогосподарських підприємств, а на їх базі утворено близько 22 тис. нових господарських форм господарювання (господарських товариств – 8,7 тис., приватних підприємств – 4 тис., виробничих сільськогосподарських кооперативів – 1,9 тис., фермерських господарств – більш ніж 40 тис. та особистих селянських господарств – понад 12 млн. [1, с. 145].

Останній процес створення особистих селянських господарств можна назвати закономірним, оскільки вони перебувають у певному історичному розвитку, а їх соціально-економічних стан залежить від рівня валового внутрішнього продукту та продуктивності сільськогосподарської праці [2, с. 39]. У цілому можна говорити про тенденцію поширення дрібносімейних господарств у країнах з низьким рівнем грошових доходів на душу населення. Це спостерігається в тих європейських державах (Іспанія, Італія, Греція, Португалія), що мають валовий внутрішній продукт на душу населення у 2 рази менший, ніж США, та у 3–4 рази вищий, ніж в Україні, лівова частка фермерів (90–95%) мають земельні наділи до 20 га, з них 45–55% – до 2 га. В таких країнах, як Китай, Туреччина та ін., які мають валовий внутрішній продукт на душу населення приблизно на рівні України, середній розмір сімейного господарства становить 0,5–1,5 га [1, с. 82]. Саме цей розмір особистих селянських господарств й реалізується в Україні.

Цю об'єктивну закономірність можна вважати позитивним аспектом розвитку дрібносімейних господарств, що відбу-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

вається за умов переходу до ринку та є характерною для всіх країн світу, оскільки особисті селянські господарства в перехідний період забезпечують зайнятість селян та знижують соціальну напругу, оскільки дрібне селянське господарство мало чутливе до негативних умов економічної кризи, оскільки орієнтується не тільки на прибуток і ренту, а на самозабезпечення своєї життєдіяльності, коли селяни не припиняють господарювати навіть тоді, коли господарство не вигідне як товарне, але залишається просто натуральним [1, с. 39].

Але багато з новостворених в Україні сільськогосподарських підприємств ефективно адаптуватися до умов господарювання на ринкових засадах не змогли, що позначилося на зменшенні обсягу сільськогосподарського виробництва, на тому, що вивільнилася значна кількість працівників, що були зайняті в сільськогосподарських підприємствах, а через відсутність попиту на трудові ресурси в несільськогосподарських видах діяльності більшість з них перейшла працювати в особисті селянські господарства, що виявляє крім позитивних і негативні соціально-економічні наслідки [1, 2].

Один із таких наслідків пов'язаний із тим, що такий процес перешкоджає розвитку в сільській місцевості несільськогосподарських видів діяльності, що передбачає утвердження концепції багатофункціонального, диверсікованого розвитку сільських територій [9, с. 96].

Іншим негативним наслідком процесу розвитку аграрного сектору в Україні в перехідний період є занепад соціальної сфери села. Тут можна говорити про низку актів (Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві»; Указ Президента України «Про деякі заходи поліпшення умов господарювання недержавних сільськогосподарських підприємств», прийнятий у 2000 році), які передбачали передачу об'єктів соціальної інфраструктури на баланс сільських рад. Цей процес протягом 2000–2004 років привів до того, що сільськогосподарські підприємства передали у комунальну власність близько 15,5 тис. закладів освіти, охорони здоров'я, соціально-культурної сфери, тобто 75% тих, які підлягають передачі [1, с. 370]. За умов неспроможності сільських територій підтримувати соціальні програми на належному рівні та при дотаційному режимі функціонування більшості бюджетів сільських рад таке прискорення призвело до значного погіршення матеріально-технічного стану об'єктів соціальної інфраструктури, до скорочення їх кількості та значного погіршення якості.

Негативні аспекти розвитку села вели за собою потребу в їх подоланні та закладенні організаційно-наукових основ сталого розвитку сільських територій (які передбачали залучення коштів місцевих органів влади та самоврядування, суб'єктів господарювання, населення у процес розвитку села), що знайшло своє вираження у низці державних документів, які не передбачали глибокого та всебічного реформування системи місцевого самоврядування та бюджетно-податкової політики сільських територій.

Вирішення цих завдань потребувало нових законодавчих зусиль, які знайшли свої відображення у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року [3], яка передбачає розвиток певних соціально-економічних аспектів (підприємництва, соціальної інфраструктури, молодіжної політики, розвитку фінансової системи, інвестиційної, інноваційної, бюджетної та податкової політики, удосконалення та реформування системи управління в аграрному секторі, розвиток аграрної науки та освіти) та має виконуватися в три етапи, в кінцевому підсумку яких передбачається збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, створення соціальних та економічних умов для забезпечення необхідних темпів і обсягів виробництва та умов проживання населення.

Зазначена програма, за зрозумілих причин, зосереджується, головним чином, на розвитку економічної системи сільських територій, зокрема на розвитку сільського господарства. У той час як несільськогосподарським видам діяльності тут приділено недостатньо уваги, не обґрунтовано перспективні напрями подальшого розвитку особистих селянських господарств, поза увагою залишилися питання мотивації виконавців програми.

У контексті соціально-економічного розвитку сільських територій важливим є досвід окремих регіонів країн Європи, який свідчить, що не всі сільські райони здатні до самостійного економічного розвитку [12], оскільки регіональна політика Європейського Союзу базується на теорії «нового регіоналізму», відповідно до якої регіональний розвиток пов'язується з використанням ендегенного або внутрішнього потенціалу територій. Такий підхід передбачає перенесення акцентів з прямого державного регулювання на стимулювання формування в регіонах автономного механізму використання власного потенціалу [10, с. 5].

Загалом, центр вирішення територіального розвитку сільських поселень згідно з чинним законодавством переміщується безпосередньо на місцевий (самоврядний) рівень, де реальніше відображена специфіка функціонування соціально-економічного простору з притаманними йому територіальними особливостями, інтересами та ресурсними можливостями. В цьому зв'язку реформування управління соціальним підкомплексом здійснюється в загальному контексті з управлінням територіальним розвитком поселенської мережі. Масштаби та особливості реформування управління ґрунтуються на дотриманні загальних принципів і розуміння того, що кожне сільське поселення має історичну специфіку та особливості формування життєвого середовища.

Відтак, аналіз наукової літератури засвідчує, що реалізація прийнятих відповідних законодавчих актів передбачає залучення до керівництва соціально-поселенськими перетвореннями на селі територіальної громади та основного носія її функцій – сільські, селищні ради. Стосовно управління територіальною розбудовою села громаді надається право ініціювати до обов'язкового опрацювання сільськими, селищними

радами загальних та цільових програм соціально-економічного і культурного розвитку підвідомчих їм територій, фінансового та кадрового забезпечення розроблених програм, створення цілісної системи територіальної розбудови поселенської мережі. При цьому особлива увага акцентується на управлінні матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням об'єктів освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладів, які належать безпосередньо територіальним громадам. По суті, чинне законодавство закладає основи діяльності місцевого самоврядування на принципах органічного поєднання соціальної політики з економічною стабілізацією та фінансовим зростанням кожного таксономічного поселення. Проте через певні об'єктивні реалії правові чинники не спрацьовують. Внаслідок відсутності коштів у місцевих бюджетах самоврядні структури, як єдиний нині неформальний господарник соціальної розбудови сільських територій, не в змозі виконувати функції комунального власника об'єктів соціального під комплексу.

З іншого боку, сільськогосподарські підприємства практично не можуть більше фінансувати вже не свою соціальну власність. Реальна двозначність такого становища призвела до того, що соціальний під комплекс поки що є переважно сферою відомчої підлеглості. Галузеві відомства, керуючись інерційними, досить пасивними відносно села, інтересами та мізерними фінансовими можливостями, продовжують вести управління за своїми власними критеріями. Вони, як правило, далеко не співпадають з інтересами окремих сільських поселень і регіонів в цілому.

Серед основних проблем розвитку сільських територій виникає протиріччя, яке зумовлюється, з одного боку, великою капіталомісткістю об'єктів, а з іншого – обмеженістю ресурсів. У зв'язку з цим найбільш актуальним, на нашу думку, є визначення інвестиційних пріоритетів розвитку підприємств, організацій та установ соціальної інфраструктури села, зокрема по окремих галузях та напрямам. Враховуючи те, що кожний регіон (область, район) або село має свої особливості, різний рівень забезпеченості об'єктами соціальної сфери та їх потенційні можливості слід забезпечити виважений підхід, беручи до уваги думку громади. Мешканці конкретного села (громада) мають право самі вирішувати, що їм в першу чергу будувати і як розпоряджатися коштами місцевого бюджету, або тими, що надійшли по каналах (національних) програм соціального відродження села.

Відмітимо, що тенденції розвитку управління та регулювання сільських територій виявляють значну зміну повноважень відповідних установ [11]. Так, до функцій системи управління соціальною сферою сільських територій районного, обласного, регіонального рівнів вважається за доцільним віднести такі аспекти, як:

– підготовка і внесення до розгляду місцевими державними адміністраціями проектів загальних та цільових програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних рівнів;

– підготовка і подання до відповідних виконавчих органів пропозицій по формуванню бюджетів на соціальну розбудову сільських територій та контроль за їх виконанням, сприяння інвестиційній діяльності на підвідомчих територіях;

– прийняття рішень стосовно питань адміністративно-територіального устрою в законодавче встановлених межах;

– періодичне заслуховування підвідомчих керівників про хід виконання програм соціального спрямування та виконання бюджету;

– затвердження генеральних планів (проектів) забудови і розвитку сільських населених пунктів у комплексі з мережею соціальних об'єктів;

– затвердження загальних та цільових програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративних територій та контроль за їх виконанням;

– забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку із залученням до цього у законодавчому порядку всіх, що знаходяться на території підприємств, установ та організацій;

– проведення конференцій, семінарів, нарад з питань соціально-економічного розвитку сільських населених пунктів.

При цьому загальнодержавному регулюванню у розвитку сільських територій вважається за доцільне залишити такі блоки повноважень, як:

– загальна координація комплексною розбудовою села, забезпечення єдиної державної політики щодо розвитку сільських територій, відпрацювання основних напрямів;

– організація юридично-правової системи, забезпечення реального самоуправління самоврядних структур з проблем відродження села з врахуванням ринкових перетворень, контроль за додержанням нормативно-правових актів в процесі територіальної розбудови;

– відпрацювання державних довгострокових комплексних програм, опрацювання та впровадження концептуальних і методологічних основ їх формування, контрольних цифр, нормативів, стандартів загальнодержавного рівня та контроль за їх виконанням;

– забезпечення єдиної цільової інвестиційної політики щодо здійснення державних комплексних та регіональних програм з питань розвитку села, розробка і обґрунтування в правовому полі різнобічних пільг по наданню фінансової допомоги селу, контроль за виконанням державного бюджету;

– наукове та інформаційне забезпечення розвитку сільських територій, надання консультацій наукового та юридичного спрямування;

– забезпечення координації науково-дослідних установ та навчальних закладів стосовно планування та виконання наукових досліджень, підготовки та перепідготовки фахівців для соціального підкомплексу села.

Висновки

Загалом, проведений аналіз актуальної проблеми дозволяє дійти висновку, що реформа сільської економіки є над-

звичайно складним процесом, також залежним від ринкових реформ в загальнодержавному масштабі. Перші реформатори національної економіки незалежної України (на початку 90-х років минулого століття) вважали, що ринок, як саморегулююча система, сам відрегулює економіку і зробить її ефективною. Але майже двадцятилітній досвід реформування говорить про зворотне, тому в основу методології сільського реформування, як вважають, слід покласти інституціональний підхід, що включає систему принципів перетворення села, спрямованих на зміну базисних складових існуючого сільського устрою (форм власності, форм господарювання та економічних умов на селі) за допомогою врахування специфіки українських інституціональних аспектів та механізмів [4–6; 9, с. 101–106].

Література

1. Аграрна реформа в Україні / [Гайдуцький П.І., Саблук П.Т., Луценко Ю.О. та ін.]; за ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Губені Ю.Е. Аграрна реформа у Чеській Республіці: від оксамитової революції до європейської інтеграції. Приклад гідний наслідування / Ю.Е. Губені. – Л.: Українські технології, 2002. – 368 с.
3. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року: затверджена постановою КМУ №1158 від 19.09.2007 р. [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики України. – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?5082>.

4. Лісовий А.В. Проблеми створення ефективної системи управління соціальною інфраструктурою села / А.В. Лісовий // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. – 2005. – №4. – С. 5–12.

5. Лісовий А.В. Сільські території як економічна категорія та об'єкт державного регулювання / А.В. Лісовий // Аспекти регіональної економіки: сб. науч. тр. Института экономики промышленности НАН Украины. Вып. 5. – Донецк, 2007. – С. 86–97.

6. Лісовий А.В. Державне регулювання розвитку сільських територій: монографія / А.В. Лісовий. – К.: Дія, 2007. – 400 с.

7. Назаренко В.И. Аграрная политика Европейского Союза / В.И. Назаренко. – М.: ООО «Маркет ДС Корпорейшт», 2004. – 359 с. – (Академическая серия).

8. Никонова Г.Н. Трансформация аграрного сектора (вопросы теории и практики) / Г.Н. Никонова. – Екатеринбург: УрГСХА, 2000. – 239 с.

9. Павлов О.І. Модель сільського розвитку в Україні та її відповідність стандартам Європейського Союзу / О.І. Павлов // Статистика України. – 2006. – №3. – С. 96–100.

10. Писаренко С.М. Організаційно-економічний механізм реалізації регіональної політики Європейського Союзу / С.М. Писаренко. – Л.: ІРД НАН України. – 2002. – 80 с.

11. Розвиток сільських територій України: Зб. / упоряд. О.Г. Осауленко. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2006. – 751 с.

12. Шайкин В.В. Развитие сельской местности. Теория и практика. Учеб. пособие / В.В. Шайкин, Р.Г. Ахметов. – М.: Издательство МСХА, 2001. – 54 с.

М.Д. БІЛИК,
д.е.н., професор, Київський національний економічний університет,
Л. В. САВЧЕНКО,
студентка 3-го курсу, Київський національний університет ім. Т. Шевченка

Моделювання фінансової стійкості банку в умовах кризи

У статті обґрунтовано необхідність моделювання фінансової стійкості банківських установ у кризовий період (2006–2009). Визначено фактори, що безпосередньо впливають на фінансову стійкість банку. За допомогою інтегрального критерію було оцінено ступінь фінансово-економічної стабільності деяких українських банків у період кризи.

В статті обґрунтовано необхідність моделювання фінансової стійкості банківських установ у кризовий період (2006–2009). Визначено фактори, що безпосередньо впливають на фінансову стійкість банку. За допомогою інтегрального критерію було оцінено ступінь фінансово-економічної стабільності деяких українських банків у період кризи.

The article substantiates the necessity of modeling the financial stability of banking institutions during the crisis

period (2006–2009 years). The factors that directly affect the financial stability of the bank. With the help of the integral criterion was rated the degree of financial – economical stability of some Ukrainian banks during the crisis.

На сучасному етапі банки як регулятори грошового обігу й посередники в акумуляції та перерозподілі грошових ресурсів відіграють важливу роль в економічних перетвореннях України. Вони володіють дієвими важелями впливу на фінансову, виробничу та інші сфери економіки, їх діяльність впливає на формування й розвиток практично всієї системи відносин в країні. Без стабільного, надійного та сильного банківського сектору не може нормально функціонувати економіка країни.

Постановка проблеми. Успішне функціонування банківської системи загалом залежить від фінансового стану кож-